

Notat

Justitsministerens manglende svar vedr. forvaltningsretlige aspekter af manglende adgang til kirkelig vielse

Landsforeningen for bøsser og lesbiske har i forbindelse med behandlingen af lovforslag 2007-08 II L 67 om kønsneutralt ægteskab, indgivet sine bemærkninger til forslaget¹, bilag 1. Heri redegør Landsforeningen for, at der er tale usaglig forskelsbehandling, når Folketinget først giver kompetence til trossamfund til at indstifte ægteskab med retsvirkninger, for herefter at pålægge dem at skelne mellem borgerne, således kun par af hvert sit køn kan indgå ægteskab. Trossamfundene ville ifølge forslaget, såfremt de havde religiøse begrundelser, kunne afslå at gøre brug af en kompetence til at vie par af samme køn, hvilket ikke ville være usaglig forskelsbehandling.

Ved førstebehandlingen af forslaget redegjorde justitsminister Lene Espersen for regeringens afvisende holdning, og begrundede blandt andet dette med, at trossamfundene ikke ønsker en mulighed for at kunne vie par af samme køn.

Det samme synspunkt fremfører justitsministeren i sine bemærkninger til Landsforeningens bemærkninger til forslaget, bilag 2. Til gengæld ignorerer ministeren fuldstændig spørgsmålet om usaglig forskelsbehandling.

Da Landsforeningen finder netop dette spørgsmål afgørende, har foreningen efterfølgende rettet henvendelse til ministeren, idet foreningen heri stiller tre meget præcise spørgsmål til de forvaltningsretlige aspekter af trossamfundenes vielseskompetence, bilag 3. Atter engang svarer ministeren helt uden at forholde sig til substansen, bilag 4.

Det er Landsforeningens opfattelse, at den manglende mulighed for kirkelig vielse er en usaglig forskelsbehandling, og foreningen finder det problematisk, at justitsministeren undslår sig for at forholde sig til spørgsmålet.

Landsforeningen for bøsser og lesbiske
Søren Laursen, Retspolitisk sekretær

¹ Bemærkninger til lovforslag 2007-08 II L 67, indsendt til retsudvalget 8. april 2008. via ft.dk. Bilag 1 i lovforslaget.

Bilag 1

**Bemærkninger til lovforslag 2007-08 II L 67, indsendt til retsudvalget 8. april 2008.
via ft.dk.**

Retsudvalget

Vedr. L 67: Forslag til lov om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love samt ophævelse af lov om registreret partnerskab

Landsforeningen for bøsser og lesbiske hilser lovforslaget om kønsneutralt ægteskab velkomment og skal her fremkomme med bemærkninger til dette.

Kønsneutralt ægteskab i Norge og Sverige

Det skal indledningsvist bemærkes, at både Norge og Sverige forventes at indføre kønsneutralt ægteskab, for så vidt den norske regering har fremsat lovforslag herom og den svenske regering har afsluttet udredningsarbejdet og forventes at fremsætte forslag¹. Dette nævnes, da der er tradition for harmonisering de nordiske lande imellem på det familieretlige område².

Kirkelig vielse

Det er Landsforeningens opfattelse, at Folketinget ikke bør blande sig i kirkens indre anliggender. Derfor bør det være op til trossamfundene selv at beslutte, om de vil vie par af samme køn. I dag har Folketinget truffet beslutningen på deres vegne.

Landsforeningen finder forslaget bestemmelse om præsters mulighed for at afvise at forestå en vielse for tilfredsstillende.

I forhold til folkekirken bør det bemærkes, at man her allerede har gjort, hvad man kan i eget regi, nemlig at indføre ritualer, der svarer til vielsesritualet. Det er således muligt for en borger i Danmark at få et registreret partnerskab velsignet efter et ritual, der er fuldstændig analogt til vielsesritualet med tilspørgelse og håndspålæggelse. Kirken har altså gennemført en ligestilling, men det har Folketinget ikke, idet man her har besluttet, at denne kirkelige handling ikke kan få retsvirkning som for andre par.

Staten giver således vielseskompetence til trossamfund, men pålægger dem at skelne mellem borgerne på baggrund af disses køn/sexuelle orientering. Det tillades, at trossamfundene kan stille relevante krav ift. deres religiøse identitet. Således er det lovligt kun at ansætte præster efter trosretning, mens det f.eks. er ulovligt at ansætte rengøringspersonale til kirker etc. efter

¹ Norge: Ot. prp. nr. 33 (2007-2008) Om lov om endringer i ekteskapsloven, barnelova, adopsjonsloven, bioteknologiloven mv., fremsat af regeringen 14.03.2008; Sverige: Færdig med udredningsarbejde (Äktenskap för par med samma kön – Vigsselfrågor, SOU 2007:17, høring afsluttet)

² Se f.eks. Kommissorium for udvalget om forældremyndighed og samvær, Familiestyrelsen, 9. marts 2005, del 3: I lyset af traditionen for samarbejde og harmonisering mellem de nordiske lande på det familieretlige område bør udvalget i sit arbejde inddrage udviklingstendenserne i de øvrige nordiske lande.

trosretning, idet deres tro her ikke er relevant ift. deres arbejde.

Tilsvarende tillades det f.eks., at der er krav om, at de der skal giftes eller evt. kun en af dem, er medlem af trossamfundet. Men når Folkekirken har indført vielseslignende ritualer for par af samme køn, må det konkluderes, at parforhold af samme køn ikke er uforeneligt med religionen, hvorfor det er Landsforeningens opfattelse, at der er tale om en **usaglig forskelsbehandling**, når staten pålægger folkekirken at skelne på basis af køn og/eller seksuel orientering. Det kan tillades, at i den udstrækning, der er en religiøs begrundelse for restriktionen tillades den. Det ses f.eks. ift. vielse af fraskilte. Sådanne regler er typisk ikke lovbestemte, men fastsatte af kirkeministeren. Der er forskellige synspunkter – også indenfor folkekirken – om der er religiøse grunde til at nægte vielse af par af samme køn, og dette må respekteres. Det må der være plads til i den rummelige folkekirke.

Børn i lesbiske parforhold

Lovforslaget vil være en meget væsentlig forbedring for de børnefamilier, hvor lesbiske får børn ved hjælp af anonym donorsæd. I dag er den eneste mulighed for medmoderen for at blive anerkendt som juridisk forælder at hun stedbarnsadopterer. Med stedbarnsadoption følger imidlertid en række regler:

25-års-reglen siger, at man først kan adoptere, når man er 25 år gammel. Reglen gælder også for stedbarnsadoption.

2,5-års-reglen siger, at man først kan stedbarnsadoptere, når man har boet sammen i 2,5 år. Reglen gælder oprindeligt både forældre og børn, men ved planlagt familieførgelse hos et lesbisk par, er barnet undtaget – men forældrene skal stadig opfylde reglen.

3-måneders-reglen siger, at en mor ikke kan give tilsagn til adoption før tidligst tre måneder efter fødslen. Reglen stammer fra en tid, det at være enlig mor var en katastrofe og skulle forhindre at forladte mødre ikke skulle handle overilet. Dette har selvfølgelig intet med lesbisk børnefamilier, hvor familieførgelsen er planlagt og ønsket. En vigtig konsekvens af reglen er, at medmødre ikke kan få orlov i forbindelse med fødslen, idet de på det tidspunkt ikke juridisk er i familie med deres børn.

Hertil kommer **6-måneders-reglen**, som siger, at en mand skal have mulighed for at rejse faderskabssag i 6 måneder efter fødslen. Reglen har ingen betydning, hvor det kan dokumenteres, der er anvendt anonym donorsæd. Den havde betydning i forbudstiden, når lesbiske blev behandlet på klinik og ikke kunne dokumentere dette.

Alle disse regler er fulgt med i købet, fordi forældreskab for par af samme køn er havnet i **adoptionsloven** i stedet for **børneloven**. Det bør være børneloven, der regulerer forældreskab i forbindelse med fødsel. Børn, der er undfanget på klinik, vil få to forældre fra starten, hvis forældrene er af hvert sit køn, men kun en, hvis forældrene er af samme køn.

Reglerne forbundet med stedbarnsadoption har mange uacceptable konsekvenser.

Landsforeningen har f.eks. kendskab til flere familier, hvor den biologiske mor er udlænding og medmor dansk. Barnet får i den situation ikke **dansk statsborgerskab**. Børn i regnbuefamilier risikerer altså at blive født og vokse op her i landet uden dansk statsborgerskab. Det ville ikke være tilfældet, hvis den biologiske mors partner været en mand. Det er en konsekvens af, at medmors forældreskab reguleres i adoptionsloven.

Landsforeningen må konstatere, at der ikke er nogen problemer i forhold til faggrupper og institutioner, der professionelt beskæftiger sig med børnefamilier: Læger, jordemødre, fødselsforberedelse, scanning, fødsel, sundhedsplejerske, mødregrupper, vuggestue, børnehave og skole. Familierne har kun ros til overs for systemerne og de mennesker, de møder her.

Der har været enkelte uheldige oplevelser på **kirkekontorer** i forbindelse med registrering af barnet, hvor personalet har følt sig kaldet til at give udtryk for afstandstagen til familieformen.

Der hvor der er problemer, er i forbindelse med fødslen, hvor medmor i de første måneder ikke er forælder. Det er meget belastende og kilde til megen bekymring. Dels i forhold til at kunne få en dagligdag til at fungere med en nyfødt med en mor alene hjemme, dels i forhold til frygt for den biologiske mors død før stedbarnsadoptionens gennemførelse.

Der er i praksis også mange, der falder på 25-års-reglen eller 2,5-års-reglen. Her skal barnet leve endnu læggere med kun én forælder.

Det viser sig, at mange arbejdsgivere ønsker at behandle medmødre på lige fod med fædre, men de skal selv finde på en løsning. Der er mange eksempler på, at man finder pragmatiske løsninger ift. fædreorlov, men det er afhængig af arbejdsgiver. Der er et eksempel på, at to medmødre i

forskellige afdelinger i en større virksomhed fik hhv. blev nægtet orlov af deres respektive lokale chefer. Situationen er **uholdbar både for arbejdsgiver og arbejdstager**.

Det kan bemærkes, at statens ansatte har fået ind i deres nye **overenskomst**, at medmødre har ret til, hvad der svarer til fædreorlov. Samtidig motiverer staten virksomheder til at forskelsbehandle medmødre blandt deres ansatte, ved ikke at kompensere udgifterne til fædreorlov til disse som man gør ift. fædre.

Alle disse problemer skyldes reglerne fra adoptionsloven og ville blive løst, hvis disse familier kommer ind under børneloven sammen med alle andre familier. Ud over de praktiske aspekter, er det tillige nødvendigt at se mere overordnet på sagen: Ikke alle børn, der fødes i Danmark, fødes lige. De fødes med forskellige rettigheder, rettigheder bestemt af deres forældres seksuelle orientering. Det er ikke acceptabelt.

Det kunne med fordel i bemærkningerne tilføjes, at juridisk set er der **ingen forskel på samleje og hjemmeinsemination**. Mange regnbuefamilier skabes ved at bøsser og lesbiske får børn sammen. Her skal moderens partner ikke automatisk tillægges forældreskabet. Det burde være muligt for en lesbisk og en bøsse at få et barn sammen og anerkende forældreskabet ved § 14 i børneloven, desuagtet, de begge måtte leve i ægteskab med deres respektive partnere.

Adoption

Selvom det ikke er eksplicit fremhævet i bemærkningerne til lovforslaget, vil en konsekvens af L 67 være, at par af samme køn får adgang til at blive prøvet som adoptanter.

LBL finder, at de nuværende regler, hvor par af samme køn ikke kan blive prøvet som adoptanter, er utidssvarende. Det er heller ikke konsekvent, at enlige homoseksuelle kan adoptere, mens par ikke kan.

Danmark bør i lighed med en række andre lande åbne op for denne mulighed. Indenfor EU har Sverige, Holland, Spanien og Storbritannien indført lige adgang til adoption.

Det kan bemærkes, at den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i en nylig afgørelse *E.B. v Frankrig*³ har fundet, at den franske lovgivning, efter hvilken en enlig lesbisk adoptant blev afvist på grund af hendes seksuelle orientering, er i strid med den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 14 i sammenhæng med artikel 8. Afgørelsen viser, at homoseksuelles rettigheder til at fungere som forældre er omfattet konventionens beskyttelse af familier. Konventionen er inkorporeret i dansk lov.

Transpersoner

I forhold til transpersoner vil en gennemførelse af lovforslaget betyde en forbedring af retsstillingen. I dag er det således, at et hvis en person i et parforhold gennemgår en kønsskifteoperation, skal et evt. ægteskab opløses og erstattes af et registreret partnerskab eller omvendt. Dette vil blive overflødiggjort ved et kønsneutralt ægteskab.

LANDSFORENINGEN FOR BØSSER OG LESBISKE

Anja Bang

Familiepolitisk talsperson

Maren Fich Granlien

Familiepolitisk talsperson

Søren Laursen

Retspolitisk tealsperson

Bilag 2

Svar af 30. april 2008 fra justitsministeren til retsudvalget.

Spørgsmål nr. 1 fra Folketingets Retsudvalg vedrørende forslag til lov om ægteskabets indgåelse og opløsning og forskellige andre love samt ophævelse af lov om registreret partnerskab (Ægteskab mellem to personer af samme køn) (L 67):

”Ministeren bedes kommentere henvendelsen af 8/4-08 fra Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske (LBL), jf. L 67 – bilag 1.”

Svar:

1. Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske fremkommer i henvendelsen til Folketingets Retsudvalg med en række synspunkter i tilknytning til lovforslaget.
2. Landsforeningen anfører i henvendelsen blandt andet, at det bør være op til de enkelte trossamfund, om de ønsker at vie par af samme køn.

Hertil skal Justitsministeriet bemærke, at regeringen sidste år afviste et forslag om kirkelig vielse mellem to personer af samme køn. Det skete med henvisning til, at hverken folkekirken eller de anerkendte trossamfund ønsker en sådan ligestilling. Som anført under førstebehandlingen den 9. april 2008 af L 67 har regeringens holdning ikke ændret sig på det punkt.

3. Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske peger endvidere i henvendelsen på en række problemer for de børnefamilier, hvor lesbiske får børn ved hjælp af anonym donorsæd, idet medmoderen i disse tilfælde skal stedbarnsadoptere partnerens barn for at blive juridisk forælder. Landsforeningen er i den forbindelse kritisk overfor, at en mor ikke kan give tilsagn til adoption før tidligst tre måneder efter fødslen.

Justitsministeriet kan oplyse, at en kvindes ønske om at blive juridisk forælder (såkaldt ”medmor”) til det barn, som hendes registrerede partner har født, kan imødekommes efter reglerne om stedbarnsadoption i adoptionsloven. Efter adoptionslovens § 8, stk. 2, kan samtykke til adoption dog ikke modtages før tidligst 3 måneder efter barnets fødsel, medmindre der er tale om ganske særlige forhold.

Som jeg tilkendegav under førstebehandlingen af L 67, finder regeringen, at meget taler for at ændre reglerne på dette område, sådan at et lesbisk par, som i fællesskab har planlagt, at den ene af dem gennem kunstig befrugtning skal blive gravid og føde et barn, får en retsstilling, der betyder, at den anden kvinde kan adoptere barnet straks fra

fødslen.

Regeringen forventer at kunne fremsætte et lovforslag herom i folketingsåret 2008-2009.

Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske anfører desuden, at det er uhensigtsmæssigt, at man først kan stedbarnsadoptere, når man har boet sammen i 2 ½ år.

Justitsministeriet kan i den forbindelse oplyse, at Familiestyrelsen i begyndelsen af 2008 har ændret praksis i forbindelse med den administrative behandling af sager om stedbarnsadoption. Som Landsforeningen anfører, er det ifølge praksis ved stedbarnsadoption et udgangspunkt, at man først kan stedbarnsadoptere sin ægtefælles eller partners barn, når man har levet sammen i 2 ½ år. Denne praksis har familiestyrelsen imidlertid valgt at fravige i forhold til lesbiske par i forbindelse med kunstig befrugtning. Familiestyrelsen lægger nu i stedet vægt på, om parterne var samlevende på tidspunktet for den kunstige befrugtning, idet der i så fald er en formodning for, at graviditeten er planlagt i fællesskab, og at den anvendte donorsæd er anonym.

4. Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske finder desuden, at par af samme køn bør have mulighed for at kunne fremmedadoptere sammen. Der henvises i den forbindelse til, at enlige kan adoptere, ligesom der peges på udviklingen i andre lande.

Som det blev tilkendegivet under førstebehandlingen af lovforslaget, er spørgsmålet om, hvorvidt to personer af samme køn bør have mulighed for at fremmedadoptere sammen, blevet behandlet i Folketinget hvert år siden 2003, og regeringen har ikke tidligere støttet et sådant forslag og gør det fortsat ikke. Regeringen kan således fortsat ikke gå ind for, at to personer af samme køn får mulighed for at fremmedadoptere sammen.

Bilag 3

Brev af 5. juni 2008 til justitsminister Lene Espersen indsendt via e-mail.

Justitsminister Lene Espersen
Justitsministeriet
jm@jm.dk

5. juni 2008

Kære Lene Espersen

Landsforeningen for bøsser og lesbiske har med interesse læst din kommentar af 30. april 2008 vedr. vores henvendelse til Folketingets Retsudvalg vedr. L 67 forslag til lov om ægteskabets indgåelse og opløsning og forskellige andre love samt ophævelse af lov om registreret partnerskab (Ægteskab mellem to personer af samme køn).

Landsforeningen erfarer heri med tilfredshed, at den tidligere praksis i form af 2,5-års-reglen nu er fraveget. Landsforeningen finder tillige, at det er tilfredsstillende, at du nu anerkender, at der er reelle juridiske problemer i forbindelse med, at par af samme køn får børn, og ønsker at ændre på bestemmelserne i adoptionsloven vedr. 3-måneders-reglen. Det er dog Landsforeningens holdning, at børnene i regnbuefamilierne skal beskyttes af samme lovgivning som andre børn, og at de bør over i børneloven, netop som L 67 foreslår.

Derimod finder Landsforeningen det højst overraskende, at du ignorerer henvendelsens afsnit om usaglig forskelsbehandling i forbindelse med spørgsmålet om trossamfunds mulighed for at indstifte ægteskab. Her argumenterer vi for, at staten med den nuværende lovgivning gør sig skyldig i usaglig forskelsbehandling og derfor må være forpligtet til at ændre retstilstanden.

Landsforeningen skal her præcisere sit synspunkt. Den nuværende situation kan opregnes således:

- Trossamfundene har kompetence til at indstifte juridiske ægteskaber. Med andre ord, staten har givet trossamfundene bemyndigelse til at tildele et par bestående af en mand og en kvinde vidtgående juridiske rettigheder og pligter.
- Det registrerede partnerskab er defineret på grundlag af ægteskabet, idet det er defineret ved at have samme retsvirkninger som dette med ganske få undtagelser.
- Staten giver mulighed for at par af samme køn kan nyde de samme retsvirkninger som andre par, men har, ved en konkret bestemmelse i lov om registreret partnerskab forhindret, at trossamfundene kan tildele retsvirkningerne til par af samme køn.

Dette er et problem: Staten kan ikke tildele en institution kompetence til at tildele par retsvirkninger for herefter at indskrænke institutionens anvendelse af denne kompetence til ikke at omfatte en bestemt

befolkningsgruppe – en befolkningsgruppe defineret ved køn og/eller seksuel orientering. Dette er usaglig forskelsbehandling, og det er altså en konsekvens af en begrænsning indlagt i partnerskabsloven. Trossamfundene er til gengæld frit stillet til, hvorvidt de vil anvende en kompetence til at vie par af samme køn. De kan beslutte, at det ville være i uoverensstemmelse med deres religion at foretage en sådan handling. Dette er ikke usaglig forskelsbehandling, men kan ses som en konsekvens af religionsfriheden.

Landsforeningen skal således spørge dig,

- om du er enig i, at det må anses for usaglig forskelsbehandling, når staten forhindrer trossamfund i at tildele juridiske rettigheder til par af samme køn, når de har mulighed for at give sådanne til par af hvert sit køn
- om du er enig i, at det er irrelevant, om trossamfundene ønsker at bruge en kompetence til at vie par af samme køn, men at staten har en positiv forpligtelse til at imødegå usaglig forskelsbehandling i forvaltningen?
- om du er enig i, at trossamfunds eventuelle modstand mod at vie par af samme køn af religiøse årsager ikke skal udmøntes i verdslig dansk lovgivning, men må være en beslutning der træffes indenfor rammerne af det enkelte trossamfund?

Med venlig hilsen
LANDSFØRENINGEN FOR BØSSER OG LESBISKE

Søren Laursen
Retspolitisk talsperson

Bilag 4

Svar fra justitminister Lene Espersen modtaget med almindelig post. Udateret, poststempelt 8. juli 2008.

Justitsministeriet
Justitsministeren

Dato:

Sagsnr.: 2008-7701-0009

Dok.: CMQ40731

Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske
Respolitisk talsperson Søren Laursen
Postboks 1023
1007 København K

Kære Søren Laursen

Tak for dit brev af 5. juni 2008 vedrørende lovforslag nr. L 67 om ægteskab mellem to personer af samme køn.

Jeg er glad for, at Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske er tilfreds med de administrative ændringer, der er indført i forbindelse med stedbarnsadoption.

Ligeledes glæder det mig, at Landsforeningen også bakker op om mine planer om at få ændret reglerne om stedbarnsadoption, således at et lesbisk par, som i fællesskab har planlagt, at den ene gennem kunstig befrugtning skal blive gravid og føde et barn, får en retsstilling, der betyder, at den anden kvinde kan adoptere barnet straks fra fødslen.

Jeg har i øvrigt noteret mig Landsforeningens synspunkter, når det gælder spørgsmålet om folkekirkens og de øvrige trossamfunds mulighed for at medvirke til vielse af personer af det samme køn med borgerlig gyldighed. Som jeg nævnte under førstebehandlingen af lovforslag nr. L 67 den 9. april 2008, ønsker hverken Folkekirken eller de anerkendte trossamfund at kunne vie to personer af samme køn med borgerlig gyldighed. Jeg er dog bekendt med, at der er mulighed for, at folkekirkens præster kan foretage en gudstjenestelig velsignelse af par, som har indgået registreret partnerskab.

Regeringen har fortsat den holdning, at der ikke er grundlag for at indføre adgang til kirkelig vielse af to personer af samme køn.

Med venlig hilsen
Lene Espersen